

Број 5. (II.)

Сарајево, Мај 1888.

Год. II.

Нови Митрополит Херцеговачко Захумски,

Леонтије Радуловић досадашњи архимандрит и секретар митрополије мостарске, од Његовог Апостолског Величанства нашег владара цара и краља Франц Јосифа I., именован је за митрополита Херцеговачко-Захумског, а од Његове светости патријарха Дионисија V. одобрен је канонички између три кандидата, као што гласи патријархова епистолија (посланица). Нови митрополит посвећен је на тај ви-

соки степен 1. Маја о. г. у Мостару од тројице патријархом одређених архијереа, и то: од митрополита Дабро-босанског г. Ђорђа Николајевића; митрополита зворничког г. Дионисија и бившег умировљеног митрополита херцеговачког г. Игњатија.

Чину посвећења начелствовао је, као замјењеник патријархов, митрополит дабро-босански.

Црквена вјероисповједна обвеза.

Леонтије, милошћу Божијом кандидат светјейше Митрополије Херцеговачке собственоју волеју предложих:

Вјерују во јединога Бога Отца вседержитеља и т. д. све до краја изговорио је нови митрополит символ вјере православне цркве, и то пред Архијерејма и народом, прочитавши и сљедећу обвезу:

На ово моје исповједање свете вјере, обећавам се чувати каноне светих апостола, и седам светих васеленских, и благочестивих помјестних сабора, који су се саста-

јали, да очувају праве истините црквене догмате. Исповједам и обећавам се, што су они установили и утврдили, обвезујем се и ја чувати; као и све наредбе и заповједи, што су свети богоносни отци свете источне православне цркве у различна времена установили, хранити тврдо и ненарушимо до конца мога живота. Све дакле, што су они примили, примам и ја, а што су они одбацили, одбацујем и ја; обећавам се даље, црквени мир сачувати, и тврдо га држати; повјерено ми словесно стадо усрдно учити, и никад што противно нашој православној источној хришћанској

WWW.UNILIB.RS

вјери у мојој памети ни замислити, а још мање у све вријеме мога живота учинити нећу; Боже ме сачувај. — Држећи се црквених установа, обећавам послушност имати, и покоравати се светјејшему, мојему по Духу оцу, васелепском патријарху, архијепископу константинопољском, и Његову светому синоду; обећавам се, да ћу у страху Божијем, и богољубивом намјером, а мојим добрим примјером уцућивати повјерено ми стадо на еванђељске благодати, и руководити га на пут спасења, чувајући и себе и њега од сваке јереси, и од сваке лукаве саблазни, зазора и помисли непорочна, колико ми снага допушта. — У кратко обећавам се, и за дужност моју држим, све наредбе и установе наше православне источне апостолске цркве најтачније извршивати, и чинити да се извршују. А у свему томе нека ми буде наш Спаситељ Исус Христос помоћник; Јему же купно со Отцем и Духом свјатим да будет слава и држава, чест и поклоненије, нише и присно и во вијеки вијеков, Амин.

Леонтије милошћу Божијом кандидат светјејше митрополије херцеговачко-захумске собственем вољом и руком подших.

Окружница

свему српско-православном свештенству и народу Херцеговачком.

Његово ц. кр. и апостолско Величанство, наш премилостиви цесар Франц-Јосиф I, благоизволио је наименовати ме српско-православним архијепископом и митрополитом херцеговачко-захумским; а Његова светост, васионски патријарх цариградски г. Дионисије V. по постојећем уговору, мене у синодалној сједници опћим гласањем канонично прогласио за таковога; и Његовим благословом примио сам јуче 1. Маја, у недељу Томину, од наређена три архијереа, по пропису црквеном посвећење на владицански степен у мостарској цркви.

Позивам дакле пречасно свештенство васцијеле херцеговачко-захумске епархије,

Писмо

Његовој светости васионском православном патријарху господину Дионисију V. итд. итд.

Ваша светост!

Част ми је, а и дужност ми налаже, Вашој светости на пријатно знање доставити, да је благословом Ваше светости моје посвећење, а истодобно и инсталација сљедила јуче, на Томину недељу 1 Маја, при судјеловању митрополита добро-босанског г. Георгија, митрополита зворничког г. Дионисија, и бившег митрополита херцеговачког г. Игњатија. —

Обећавам се најсвечаније, да ћу светој матери нашој православној васионској цркви до конца мога живота вјеран, покоран и послушан бити; као што сам то и у приложеном исповједању вјере изјавио, које сам у цркви пред споменутим архијереима свенародно гласно прочитао, и својом сопственом руком подписао; те спроводећи га на сохрану у патријаршеској архиви, са синовним страхопоштовањем усуђујем се приступити и цјеливати свету Десницу.

У Мостару 2. Маја 1888.

Ваше светости

митрополит херцеговачко-захумски
понижно духовно чадо

Леонтије Радуловић.

да у напријед при сваком богослужењу у дотичним јектенијама имате спомињати моје име на овај начин: „Опреосвештењејшем, архијепископе и митрополитје нашем Леонтији итд.; а на великом входу, и после достојна: Помјани Господи преосвештењејшаго архијепископа и митрополита нашего Леонтија итд.

Поздрављајући моје свештенство и моју богољубиву паству отачаском љубављу, удјељујем вам свима мој архијерејски благослов.

У Мостару 2. Маја 1888.

АЕ. и митрополит херцеговачко-захумски
Леонтије Радуловић.

Бесједа

коју је митрополит херцеговачки Леонтије на дан свога посвећења изговорио у цркви пред народом преузвишеном господину паглавици зем. владе за Босну и Херцеговину Јовану барону Апелу као царско-краљевском комесару.

Преузвишени господине бароне!

Превише ријешење нашег прејасног монарха и најмилоствијег цара и Његовог ц. кр. Апостолског Величанства Фрање Јосипа I. руковођено очинском бригом за српско-православни херцеговачки народ, подиже ме данашњим чином на високо мјесто. Он ме уврсти међу архипастире и повјери ми духовну паству кршине Хрцеговине да ју по славим својим силама сретни јој и љепшој будућности водим. За овакво високо одличје и овај ријетки и значајни чин дозволите ми Преузвишени господине, да Вама као заступнику нашег прејасног монарха и најмилоствијег цара Фрање Јосипа I., изразим на том високом одличју своју најтоплију захвалност; молећи Преузвишеност Вашу, да ју пред престо Њег. Вел. поднесете. Тудио сам се вазда а и од сада ћу се трудити, да интересе повјерене ми православне цркве у Херцеговини доведем у највећу хармонију са интересима домовине и државе, како би се достојним показао тако великом повјерења Његова ц. кр. А. Величанства и љубави васеленског патријарха, а с друге опет стране како би добрим очекивањима моје домовине и милога ми мог народа на сушет изићи могао.

Високопреосвештени Архиепископи, оци и браћо! Изабрани сосуд Христов, св. А. Павле савјетујућу младог владика Тимотеја, упозораваше га какав је велики и висок дар примио од Духа св. и како треба да га у себи сачува и непритворно одржи. — Велики дар и тежак аманет повјерен је и мени данас од Духа Светога кроз рукоположење, које Ви, високопреосвештени архиепископи, оци и браћо, на мени обависте, те се готово плашим овог узвишеног и светог чина који собом трудан и тежак рад носи, у толико више што знам да су се и богодуховени мужевци плашили због успјеха дјела на које их Бог одређиваше, а и сами највећи јерарси цркве Христове устезаше се примити на себе овако велико, свето, али и тешко звање. Моје страховање увеличава и та околност, што је виноград Господњи који ми се ево на обдјелавање повјерава, због разних случајева и околности јако запуштен, занемарен и запарљожен. Овај и оваки виноград Господњи изгледа и ишчекује можда радника снажнијег од мене; он се можда нада архипастиру који би од мене и теоријом и праксом приправио био па да га он поправи и у ред доведе.

Слабе и немоћне моје силе, мала и непотпуна моја спрема, инокошттина на радницима у овој богохрањеној епархији, занета су такови разлози, који ме у овоме часу на страх, снебивање и зебњу натјерати морају.

Али поред свега страха и снебивања и поред све зебње нијесам се могао ни смио прогледати позиву, у коме се јасно огледа и види промисао и рука свемогућег Бога, пошто полагајем голему наду у Господа нашег Исуса Христа, који ће ме у новоме и тешкоме моме звању укријепити у толикој мјери, да ћу моћи у име Његово изустити ове крупне ријечи: „Веја могу, о укријепљајућемсја Исусеје Христје“ у толико прије што је и сам рекао слуги и апостолу: Довољна ти је моја благодат и сила се моја јавља у немоћнима.

Ако већ и сад прозирем у суштину и дубину свијех потешкоћа које ме на трновитом путу у високоме звању очекују, ја ипак не смијем очајавати него поред оне непосредне помоћи свише гајим тврдо поуздање у ону потпору, коју свемогући Бог указује преко другог. Ја сам пун вјере и убјеђења, да ће ми и Његово ц. кр. апостолско Величанство наш узвишени комесар, по уређеној доброту свога племенитог срца поклонити своју царску милост и заштиту, а Његове високе власти изилазиће ми добром вољом у сусрет у сваком погледу како би што боље и љепше уредио запуштену и богомдану ми епархију херцеговачко заохрамску. Ово с правом очекујем већ и због тога што добар поредак црквени, што изображење свештенства, морал и побожност народа, иду вазда у сусрет не само сретнијој будућности народној, него и истим интересима земље и државе.

Много поуздања имам и у Вама моји вољубљени и пречасни свештеници! Ви и ако не имате свиколици потпуне спреме, држим и увјерен сам ипак, да ће све Вашом добром вољом, тачним и истрајним вршењем Ваших свештеничких дужности, Вашијем пастирским савјетима и лијепим примјерима, надокнађено бити и да ћете ми тијем ово моје преголемо бремене које за Вас и за срећу народа на своја плећа товарим — олакшати и од велике ми помоћи бити.

На љубав и предусретљивост српских православних општина у Херцеговини морам у овој прилици много рачунати и наде полагати, у толико прије и више што је њихова вјера далеко чувена а њихов морал још чвршће утемељен. Све што бих им за овај мах препоручити могао, сводим на ово: љубите и грлите братинску и лијепу слогу и тражите сагласност у црквено школеким и општинским пословима и питањима. Ако ме послушају оне, то без страха и зазора могу и смијем изустити ове значајне ријечи ап. Павла: Радјем се што се у свему могу на вас ослоњити.

Учитељима и родитељима обраћам се тако исто са великом молбом да пазе и васпитају омладину нашу, ту узданицу и будући народ наш, и да им у срца из малена усађују страх божји и утврђују у њима прађедовску и лијену нашу православну вјеру, јер је страх божји почетак сваке премудрости, а чврста вјера најбољи и највреднији путевођ за оба живота. Страх божји и чврста вјера јест жива зубља богопознања и богопоштовања, која ће се распламтити у срцима наших подмладака наше те узданице и која ће их од свакога разврата и саблазни потпуно сачувати моћи.

— Што се мене тиче, настојаћу да поучавам и предбачим, како моме свештенству, тако исто и повјереном ми духовном стаду. Учићу их да се вазда Бога боје а владоца да штују и вјерни и лојални да му буду, да братство поштују и љубе а власти да штују; не мање учићу их, да у слози и љубави живе са свијем сутрађанима својима, без разлике постојећих вјерозакона. — Препоручујући се милости великога Бога и спаса нашега Исуса Христа, као и пуном повјерењу мога свештенства и љубљенога ми народа, дајем Вам у присуству заступника Његовог ц. кр. апостолског Величанства Франц Јосифа I. и Његове светлости патријарха васеленскога — свиколикијем своју ријеч у залог, да ћу поред моје подајничке вјерности према Његовому ц. кр. и

аростолскому Величанству нашем узвишеном владару и Господару Франц Јосифу I. — како све догмате наше свете саборне и апостолске источно православне цркве, тако и правила апостолека, установе васеленских и помјесних сабора са древним преданијама, чувати свето и ненерушимо. У то име највредније поздрављам моје ново повјерено ми духовно стадо молећи се Господу Богу, да ме он по неизмјерној својој милости удостоји да му у своје вријеме узмогу дати овај одговор: „Се аз и дјети јаке ми дал јеси“; —

Завршујући своју скромну и кратку али свесрдну и искрену ову бесједу, позивам моје љубљено свештенство и мој мили народ, да у овом данашњем чину призна и увиди велику милост нашег прејасног монарха и најмилостивијег цара Франц Јосифа I. који је презишњим својим ријешењем благоизволио најмилостивије наименовати ме архиепископом и митрополитом херцеговачко-захолским, не можда само мене ради, него се та царска милост протеже и на вас, љубљена моја браћо херцеговачка, па зато треба да смо сви захвални и да своју захвалност трајном вјерношћу и лојалношћу према Његовому ц. кр. апостолском Величанству нашем најмилостивијем цару Франц Јосифу I. вазда потврдимо са свесрдним ускликом: Живно цар Франц Јосиф I. и дуго владао прејасни хабзбуршки дом! Живно!

Из црквенога права и црквене праксе.

Пише **Т. Алагић** професор богосл. на Релеву.

(Наставак.)

Примјеру својега божанственога учитеља у учењу и дјеловању, шљедили су св. апостоли, свјedoци живота и рада Христа Спаситеља овдје на земљи (дј. ап. I: 8.). — Учење апостолеко о браку и његовој светињи открива се:

I. У 15. глави дијела апостолских, на по се, у ономе писму, које управнише апостоли, старјешине и браћа са својега сабора у Јерусалиму (51. год.), на браћу у Антиохији, Сирији и Киликији, у коме се овијема — поводом тијем, што су неки хришћани из Јудеје, а из секте фарисејске учили браћу, да се без обрезања и Мојсеова закона не могу спасти — на представку апостола Павла и Варнаве, проповједника међу незнабожцима, и на предлог најугледнијег и најупливицијег међу свјема странкама у Јерусалиму, апостола Јакова, саопћава, да се рјешавају обрезања и обичаја Мојсеовога, и препоручује им се, да се чувају од прилога идолскијех, под блуда, под удављенога, под крви, и да не чине другоме оно, што неће, да се њима чини (15: 29.). — Особиту важност имаде она порука хришћанима у Антиохији, да се чувају идолскијех прилога и од блуда. Одвраћањем од једнога порока упућује

се на оно, што је противно томе пороку. Противно од идолслужења јест служење јединоме и истиноме Богу; а противно од блуда, јест чување брачне светиње. А ово и јесу баш, двије главне дужности човјечије, два главна извора религиознога и породичног реда и живота. — Порука од јерусалимскога сабора, ишла је антиохијској браћи као првој из незнабожачкога свијета, с том жељом и намјером, да се средством тијех хришћана, стане на пут онијем црним и жалосним брачним одношајима, који су код незнабожаца толико отели маха, да су у стању били растровати свако друштво на свијету, довести га до коначнога расула, и претворити га у морални трулеж.

2. У првој посланици апостола Петра (3: 1—8.). — Апостол Петар по својему сопственому искуству учи мужа и жену њиховоме узајамном владању, потпомагању и поштовању овако: Жене будите покорне својијем мужевима, да ако који и невјерују ријечи, женскијем живљењем без ријечи да се добију, кад виде чисто живљење ваше са страхом; ваша љепота дане

буде споља у плетењу косе, и уда-
рању злата, и облачењу хаљина;
него у тајноме човјеку срца, у јед-
накости кроткога и тихога духа,
што је пред Богом многоцјено. Јер
се тако некад украшаваху и свете
жене, које се уздаху у Бога и по-
раваху се својим мужевима, као
што Сара слушаше Авраама, и зваше
га господаром: које сте ви кћери
постале, ако чините добро, и небо-
јите се никаквога страха. Тако и
ви мужеви живите са својим же-
нама по разуму, и поштујте их као
слабији женски суд, и као сунаш-
љеднице благодати живота, да се не
смету молитве ваше. —

3. У првој посланици Коринћанима (гл. 5. 6.

7.). — Апостолу Павлу пала је између осталог
и та дужност апостола у дво, да опширно раз-
вије науку о браку, о предмету тако важном
за царство божије, и који се тиче, не само ције-
лога друштва људскога укупно, већ и свакога
појединога живота човјечијега. Он, као апо-
стол незнабожаца, имао је највише, да
се бори против гнусних обичаја незнабожачких,
нарочито, против покварености у брачноме жи-
воту поганскога свијета. —

Коринт, варош у Грчкој, бијаше на гласу
са богатства, са науке, али и са одвећ разврат-
нога живота својега грађанства. Стога није ни
чудо, да строги закон Христов не могаше на-
мах, да савлада старог Адама у тамошњој младој
хришћанској општини. Истина, Грк је познавао само
један облик брачне везе, моногамију (једноже-
нство), али он у њој није гледао строго огра-
ничење своје воље и похоте, већ је држао, да
је блуд и поред ње дозвољен. Са свијем је на-
равно било, да је основатеља ове младе хриш-
ћанске општине, апостола Павла, морало огорчити,
кад је дознао, да се ова није отресла старих
грјеха, гадалука незнабожачких. — Догодио се
је овдје био особити случај блуда, који ни грч-
ким, ни римским законом ни обичајем није био
дозвољен, и који се није сад састајао у томе, да
је неко завео туђу удату или неудату особу, него
у томе, да је некакав узео себи за жену своју
мађију, дакле ступио у брак у ономе степену
сродства, који се је у староме завјету сматрао
крвосмјесним (Лев. 18: 8.). — За то и пошље
апостол Павла ову своју посланицу са овако
громким ријечима: Врло се гласи да је
блуд међу вама, и такав блуд, како
се ни међу незнабошцима не чује,
да некакав има жену очину. И ви се
још надимате, мјесто да плачете, да
се извади између вас онај, који је
учинио то дјело, и преда еотини на
мучење тијела, да би се дух спасао
у дан господана нашега Исуса Христа.

Није добра хвала ваша, незнате ли
да мало квасца светијестоу кисели?
очистите дакле стари квасац, да бу-
дете ново тијесто. Писах вам у по-
сланици, да се не мијешате са блуд-
ницама. А сад вам писах, да се не
мијешате, ако који, који се брат
(хришћанин) зове, постане блудник;
стаковим да не једете. Извадите
злога између себе (гл. 5: ср. Гал. 5: 12.).
— Све ми је слободно, али није све
на корист; све ми је слободно, али
нећу, да што овлада мноме. Тијело
није за блуд, него за Господа; Гос-
под за тијело. Незнате ли, да су тје-
леса ваша уди Христови? Хоћу ли
дакле узети уде Христове и од њих
начинити уде блудничке? Боже са-
чувај! Бјежите од блуда, јер сваки
грјех, који човјек чини осим ти-
јела је; а који блуд чини, он гр-
јеш својему тијелу. Или не знате,
да су тјелеса ваша црква св. духа,
који живи у вама, којег имате од
Бога, и нијесте своји? Јер сте куп-
љени скупо. Прославите дакле Бога
у тјелесима својим, и душама сво-
јим, што је божије (гл. 6.). — Не може
бити боље и јаче истакнут духовни карактер
брака, згодније избављен од грубости природе
човјечије, и пренешен у сферу племените воље и
љубави, него што је то учинио овдје апостол
Павле. Он гвоздепом логиком доказује, да се
блуд са карактером хришћанским никако не по-
дудара. Блуд је — учи апостол — безаконье,
насиље, злостављање својега сопственога тијела.
Блудник мрзи, срамоти и на зло употребљује
себе самога; он је свој морални и мате-
ријални убијца. Но не војује он само про-
тив својега тијела — каже апостол — него гр-
јеш и против св. Духа, коме припада наше
тијело, и који својим пребивањем у нама, при-
правља наш живот, наш дух на св. службу, који
као свештеник приноси жртву у тијелу као цр-
кви — тијело св. духа. Црква је божија, а не
свештеникова. Ко дакле обесвећује тијело, чини
безаконье. —

Пошто је апостол Павле доказао, да хриш-
ћанство са свијем осућује и никако нетрпни обе-
свећење брачно, прелази на 7. главу ове своје
посланице, и расправља о аскетичком (уздржли-
вом) животу човјека. Повод овој расправи апо-
стола Павла, дало је било једно писмо, које је
он примио из Коринта, у коме га питаше, да
ли је дозвољен брак. Заблуда онјех, који
су писали писмо, састојала се је у томе, што
су мислили, да се брачно стање не слаже са
стањем хришћанским, и да је безбрачност, дје-
вичанство, једино стање хришћанско, које је
Богу по вољи. Примјетити нам је прије свега,

да се апостол овдје јако колеба. Њему је врло добро позната намјера Творчева са родом људским, са браком; па наука његовога божанственога учитеља, Исуса Христа о браку. Али он не могаше овдје одољети својим личним назорима, својим сопственим мислима. Због тога се је и нашао сад у тјеснацу, између божјих заповиједи о браку, и свога личнога мишљења, о аскетичком животу. То се види већ у овим ријечима: Добро је човјеку, да се не дохвати до жене; али због блуда сваки да има своју жену, и свака жена, да има својега мужа (ст. 1. 2.). Но ово говори Павлао не као апостол, без позивања на своју апостолску службу, по својему сопственому мишљењу, што је могао тијем прије учинити, јер је Господ ово питање отворено оставио. Апостол Павлао сам казује, шта је његов лични свјет, а што је опет по заповјести Господњој, и он разликује своје ријечи од ријечи Христових. Тако говори: Очењенијем заповједам, не ја него Господ, да се жена од мужа нераздваја. Ако ли се пак раздвоји, да се више не удаје, или, да се помири са својијем мужем; и мужа да не пушта жене (ст. 10. 11.; ср. Мат. 5: 30.; 19: 6.). Исто тако извео је и одредио апостол на основу Христових ријечи (Мат. 19: 4. 5. 6.), спољашњи правни односај у браку формалну дужност супружку овим ријечима: Муж да чини жени дужну љубав, тако и жена мужу. Жена није господар од својега тијела, него муж; тако и муж није господар од својега тијела, него жена. Не забрањујте се једно од другога, већ ако у договору на вријеме, да се постите и молити Богу; и опет да се састанете, да вас сотона не искуша вашијем неуздржањем. Али ово говорим по свјету, а не по заповијести (ст. 3. 4. 5. 6.). — Не треба губити из вида, да је апостол Павлао био сам неожењен, и да је он као апостол незнабожаца, имао особиту и велику мисију да изврши. То ће бити ваљда и узрок, што апостол Павле даје предност безбрачноме животу, као што би се могао судити из шљедећих ријечи: Ја хоћу, да сви људи буду као и ја; али сваки има свој дар од Бога: овај дакле овако, а онај онако. А неожењенијем и удовицама велим, добро им је, ако остану као и ја што сам. Ако ли се не уздрже, нека се жене и удају, јер је боље женити се, него ли унаљивати се (ст. 7. 8. 9.).

Узвишена идеја, која се открила при стварању првога брачнога пара људи, која је намјењена цијеломе човјештву, и коју је сам спаситељ изрично потврдио, може дозволити без-

брачност само као изнимку, и то такову, која се не прецупта посве личноме избору, него само у случају каква ванредна позива, или посланства, и која најпотле већ као таква, нема објективне важности, а камо ли, да имаде вишу или једнаку важност са браком. Да ли се збиља у икаквоме стању људскоме открива она неизмјерна љубав Творчева, као што се то открива у брачноме стању човјека? Да ли је Творац предао свијет овај у наслједство једноме човјеку, или, да речемо првој копији људи само, или је то дао мужку и женску (Бит. 1: 27.) и њиховоме потомству, које по заповиједи Његовој, има да се рађа и множи и да влада са свјема земним створовима? (Бит. 1: 28.). Стога не може безбрачни живот ни по заповијести божјој, ни по здравоме разуму, бити у правилу, нити може опет постојати брак блуда ради само (ст. 2.), почем је брак најистинитија, најфинија и најплеменитија установа двају живота, облик, у коме се једино може очувати и развити божија идеја о човјеку, као најмилијему, најглавнијему и најодличнијему створењу божијему. — На другоме мјесту пише ап. Павлао овако: Ко је неожењен брине се за Господње, како ће угодити Господу; а који је ожењен брине се за свјетско, како ће угодити жени. Која је неудата брине се за Господње, како ће угодити Богу, да буде света и тијелом и духом; ако ја је удата брине се за свјетско, како ће угодити мужу (ст. 32. 33. 34.). Ако је то тако, онда је Бог створио једно стање, које наноси вријед човјеку, које само собом обесвјетљује човјека; јер што год у опће смијера на то, да се не Богу, него свијету, жени допада, то је баш Богу неповољно, то противрјечи божјој вољи. И какво је то чудновато створење — жена, гдје Бог и свијет једно друго искључују, т. ј. ако си божји нијеси свјетски, и на против, ако си свјетски, нијеси божји! Како је могао Бог на то доћи, да створи жену, ово олично безбожништво! Не можемо ни помислити, да је велики апостол Павле био такве воље и жеље, каква би се на први мах могла нечитати из његовијех ријечи, и да је он хтјео безбрачности предност дати. Ми неискључујемо ни ту могућност, да је апостол ово овдје учио и из особитога обзира на развратно стање Коринћана, не би ли их тијем већма одвратио од оне разузданости моралне. — Да се ожењени брине за жену, са свијем је умјесно и природно, то је његова света дужност, коју му је Бог наредио; но није тијем искључена ни брига за Господње. На против, старање мужевљево, да буде женине љубави и поштовања вриједнији и достојнији, не може се — у колико је он хришћанин, а она хришћанка — на други начин ни исказати, ако не у храћењу свега онога, што је Господње. Или, да ли је требао

Адам, кад се је из својега тајанственога сна пренуо и Еву пред собом видјео, да је окренуо леђа и рекао: добро би било, да сам сам остао; иди од мене сотоно, јер ми служиш на саблазан? Зар љубав и старање за жену и дјецу, није лијена заслуга за царство божје? (ср. 1. сол. 4: 11; 2. 3: 6—12.). Хришћанска љубав и старање за жену и дјецу не искључује љубав спрам Бога, већ је укључује. Који друштвени облик људеки, била оштина, била држава, био један народ или читаво човјештво, неби дошао у ту опасност, да изгуби све што је Господње, кад би брак, као темељни облик свакога људскога живота и сваке друштвености, морао изгубити својега Господа? Додуше апостол Павао ово увиђајући, исправља у неколико свој лични свјет, кад говори: И они, који имају жене, биће као и они, који немају. (ст. 29.). —

Свештена историја набраја многе праведнике, који су Богу вијерно и у свој преданости служили, и који су при томе ожењени били. Осим многијех из патријархалнога доба, осим Авраама, Исака, Јакова и Јосифа, истичемо још: Мојсеја, који је вјером и љубављу надмашно сав Израил, — пророка и цељмоцјевца Давида, — пророке Исају и Језекиља. Њихов брачни живот није им кратио, да најбоље послуже и угоде Богу и да створе бесмртна дјела, која светљиво свјетле. — Сви апостоли, осим Павла и Јоана били су ожењени, и брак им није сметао у њиховоме апостолском позиву. Тајна (цунца) апостола Петра становала је у Капернауму, и за њу се каже, да је често пута угостила Христа. Апостол Павао свједочи, да су апостоли водили своје жене са собом, кад говори: Еда ли немамо власти сестру жену водити, као и остали апостоли, и браћа Господња (Мат. 13: 55.), и Кифа (1. Кор. 9: 5.). Исто тако бијаше ожењен и ђакон Филип, који имађаше четири кћери, којима је Бог дао дар пророковања (дј. ап. 21: 8. 9.), а то је био јасан знак, да је на породици његовој почивало божје благовољење у пуној мјери. — Огњиште моралног постања и развитка код људи, лежи у браку и његовој најближој околици, породици. Тамо пламти љубав, која умекшава, чисти и онлемињује срца људска. Са овом љубављу постаје и развија се љубав спрам ближњег. Йубав човјека као супруга, оца или матере спрам дјеце и дјеце спрам родитеља, може се уподобити само оној љубави, коју је Творац показао при створењу свијета и човјека. —

4. У посланици Ефесцима (5: 22—33.). — У 4. глави ове своје посланице почиње апостол Павао слпкати чисто хришћански живот и владање, и набрајати она својства и дужности, које одликују човјека као хришћанина. Препоручујући Ефесцима, да не буду мала дјеца, коју љуља и заноси сваки вјетар науке, учи их да буду поштени, у љубави и искрености са својјем ближ-

њим, да раде за напредак вјере, да буду један другоме благи и милостиви, и праштајући један другоме, као што је Бог у Христу опростио њима. За овјем у 5. глави пише опширно о томе, како човјек хришћанин треба да чува своје достојанство, и како да поштује себе својом чистотом и умјереношћу. Повод потанкоме описивању ове моралне стране човјечије, бијаху, — као што то апостол на многим мјестима спомиње — (Еф. 4: 14.; 5: 6; 20: 17—19.; Кол. 2: 4—23.; Римљ. 16: 17—19.), лажни учитељи, који се у Ефесу појавише, који напојени јудеизмом (Кол. 2: 8. 11. 16. 17. 20. 22.), филозофијом и празном преваром доказиваху, да за хришћане нијесу обвезне заповједи моралности односно граница задовољења њихове сполне природе, и који су по томе при свечаностима и весељима одавили се најгрубијој развратности: — Блуд и свака нечистота, да се и не спомиње међу вама, пише ап. Павао. Јер ово да знате, да ни један блудник, или нечист, неће имати дијела у царству Христа Бога (Еф. 5: 3. 6.). —

Опоменућу апостол Ефесце, да не обесвећују свој сполни живот у ошће, т. ј. — у ширем смислу кад се узме — да не гријеше против светиње брачне, представља им добродјетељ, која је лијена и пријекно нужна како и домаћем, тако и у свакоме другоме животу друштвеноме. Та добродјетељ јест слушање међу собом у страху божијему. А пошто је први почетак овој добродјетељи у породичном животу у одношају мужа и жене, то за то одма и говори: Жене! слушајте своје мужеве као Господа. Јер је муж глава жени, као што је Христос глава цркви, и он је спаситељ тијела. Но као што црква слуша Христа, тако и жене своје мужеве у свему (Еф. 5: 21—26.). Подређеност жене мужу, не оснива апостол Павао на оној подређености, каква је била у староме завјету; он хоће да свега мужа и жене буде подобна свези Исуса Христа са црквом, т. ј. да између мужа и жене постоји она љубав, коју је показао Господ спрам своје цркве. Стога и говори: Мужеви! љубите своје жене, као што и Христос љуби цркву и себе предаде за њу (ст. 25.). — Са овјем ријечима довољно је означо апостол Павле духовни одношај између мужа и жене, духовну љубав, која се високо уздиже над грубом чувствености, овом лажном љубави, коју човјек хришћанин треба да избјегава, јер чувственост необуздана духом и разумом, и без поретка божја, није ништа друго, већ гадалук, који је противан истинитој љубави. Истинита љубав даје спокојство души. У њојзи није тешко слушати ни млађи бити. Али у самој ствари она изједначава мужа и жену (ср. Гал. 3: 28.; 5: 13.). Истина

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

из далека посматрајући, муж влада, јер његова снага и његово дјеловање, јаче се манифестира (очитује), јаче упада у очи; дочим снага женина, њезино судјеловање у брачном животу више је прикривено, њезино је дјеловање тајна, али у својему позиву, у својој сфери није слабија од мужа у његовој. Она ради у понизности, али не ропски, она понизно гледа уз јачега, признаје радо мужевљево надмоћије, и гледа на мужа са страхопоштовањем, јер је тако Бог наредио. — Љубав, која постоји између мужа и жене, уздиже апостол Павла и над оном спрема оца и матере, кад говори: Тога ради оставиће човјек оца својега и матер, и придијепиће се к жени својој и биће двоје једно тијело. Тајна је ово велика (ст. 31. 32.). Само је успоређује са љубављу спрема самога себе, која је љубав уједно у најсавршени облик љубави спрема ближњега: Тако су дужни мужеви љубити своје жене као своја тјелеса; јер који љуби своју жену, себе самога љуби (ст. 28.). —

5. У првој посланици Солуњанима (4: 2—8.).

Пошто је апостол упозорио Солуњане на оно, што им је он потанко и на основу Христових заповиједи усмено казао (ст. 1. 2.) наставља: Јер је ово воља божја, светост ваша, да се чувате од блуда, и сваки од вас да зна држати свој суду светињи и у части, а не у сласти жеља, као и незнабожци, који не познају Бога. Јер Бог нас недозва на нечистоту, него у светост. Који дакле одбацује, неодбацује човјека, него Бога, који је дао св. Духа својега у вас (ст. 3—8.). Истичући светост и чистоту супрот прекомјерним понудама поганскога свијета, није апостол мислио тијем наметнути Солуњанима безбрачни живот, него је хтјео, да се уздрже од онаковијех страсти и жеља, које су противне божјему поретку у браку; за то им и наглашава, да познају Бога и његову вољу. —

6. У првој посланици Тимотеју (2: 9—15.).

— За вријеме апостола Павла жена бијаше у

друштвеноме и моралноме животу са свијем понижена; но у некијем хришћанскијем круговима почиње она већ више мислити о себи и тежити да се еманципира, те да се издигне и над оном висини, коју јој је апостол Павла у својој поданици к Ефесцима означао. Тај покушај женин сусрета нас, осим у првој посланици Коринћанима (гл. 11.), још и овдје, у посланици к Тимотеју, епископу ефескоме. За то апостол пише: Жене у приетојном одијелу, са стидом и поштењем да украшавају себе; не плетеницама ни златом, или бисером, или хаљинама скупоцјенима, него добрим дјелима, као што се приетоји женама, које се обечавају побожности. Жена на миру да се учи са сваком покорношћу. Али жени не допуштам, да учи нити да влада мужем, него да буде мирна. Јер је Адам најприје саздао, па онда Јева; и Адам се не превари, а жена преваривши се постаде преступница; али ће се спасти рађањем дјете, ако остане у вјери и љубави и светињи с' поштењем. — Као што се види, сад апостол Павле полази средином. Прије имао је муке, док је подигао жену са низине оне друштвене и моралне, а сад се труди, да сузбје неоправдане тежње женине, и налаже јој, да буде мирна, и да се учи са сваком покорношћу, јер ће за то она богато бити награђена рађањем дјете, ако т. ј. остане у вјери и љубави и у светињи с' поштовањем. Тијем ће заслуга жене као матере, изгладити њезину слабост и кривцу.

7. У посланици Јеврејима (13: 4.) — Овдје говори апостол Павла своју закључну ријеч у заштиту брачне светиње, и опомиње подједнако и мужа и жену на светињу њихове дужности: Женидбу да држе сви учести, и постеља женидбена да буде чиста; а блудницима и прељубочинцима судиће Бог. —

(Наставиће се.)

Наше вјероисповједне школе.

(Види 1 и 2 број „Источника“ о. г.)

III.

„И у данима најтежег искушења, одржавају свакога човјека у животу уздања и изгледи још на љенше дане“

Међу данашњим образованим народима нема ваљда сад већ више ни једнога, који се не труди, да очува своје народне особине, и који не залаже сву своју снагу, да се у духу својих народних

особина развија и напредује, а да не тежи опет и за тим, да присвоји себи све оно, што га шитоми и оспособљава за живот напреднијега времена. Радосна та појава виђа се изодавна и код нашега ерискога народа, виђа се у разновременом његовом дјеловању, па и у његовом школском животу.

У колико човјек више тежи, да што боље проучи наше школеке и друге животне прилике,

У толико се више напада одушевљењем и милином неком, — е је ипак наш народ свјестан себе и свог положаја, њему је његова света православна црква и вјероисповједна школа за срце прирасла, увиђа у њој једно од најмоћнијих средстава, којим се постизавају многе културне задаће и чувају сви претежнији интереси народа свога и његових особина, — па је не ће тако лако напустити. — Тврду нам ту наду улијева његова дошљедност, његов челични карактер, па нас и одушевљава за овакове изјаве. И збиља, скоро да нема у далеком свијету народа, који би био тако племенита срца и тако милостиве и издашне руке своје и за своје, као што је наш српски народ. У књигама и на листовима нашијех народнијех цјесама наћи ћеш томе безброј примјера, а сви нас увјеравају, да је то Србину својствено од како га је на овоме свијету. За највеће задужбине сматрао је Србин у старија времена: „нахранити кљасто и слијено“ и „подићи цркву и манастир,“ а у новије доба придодao је к тимa лијеним осјећајима срца свога још једну велику и узвишену циљ, да задужбином својом поучи незналицу, да рашири и распростре видјело и науку међу браћом и синовима рода свога, јер је видјело и знање највећа моћ у данашњем свијету. — Првима дјелма врлинама нашега народа е да ће се придружити и ова трећа у оввијем, као што је и по осталијем крајевима Српства, па да се и овдaшње наше школство осигура у славу и вјечан спомен својијех завјештача, а на свеопшту нашу народну корист.

Кад већ с највећим правом оно приписивасмо и приписујемо и највећу важност нашим српским вјероисповједним школама, онда није доста то да само признајемо, или о томе пишемо и говоримо, већ нам је пријеко нужно, да их као такове што свестраније и потпомажемо. Кад за часак сметнемо с ума идеју о модерном уређењу школа у напреднијех народа, па се осврнемо на наше садашње и дојакoшње школеко стање и уређење, онда мора сваком пријатељу наше народне просвјете да се голем терет навали на душу. Наше школеко уређење засијеца заиста врло дубоко у све гране нашег народног живота, и кад би се својски ишло за његовим уређењем, како би то интерес његов и народни захтијевао, онда би требало великог пожртвовања и прегоријевања, дакле одлучне снаге и моћи, па да се изведе онако, како би то желети било. Одлучна та снага и моћ јесте материјално осигурање нашијех народнијех вјероисповједнијех школа и њихово морално унапријеђење. И ове двије члвенеце морају да стоје у узајамном односу; у противном случају не само да школа неби одговарала позиву своме, већ би штетносна била и онима, који се у њој васпитају.

На жалост морамо да напоменемо, да је код нас и једна и друга ова страна још увијек у назадном стању. У колико је прва заступљена,

казује нам постојећи број школа, који смо ми већ истакли, а да не спомињемо за сад још и све оно друго, што овамо спада. Друга, морална страна, стоји нам саразмјерно далеко горе од стране материјалне. Она је без илде ичијег старања и контроле понајвише и у главном сама себи остављена; на извјесним мјестима повјерена је просто савјести учитељевој, а на другимa опет управљају и с њом и с учитељем поједине личности дотичнијех општина, односно школскијех одбора, било то по савјести и убјеђењу, или опет по вољи и расположењу своме.

Но ми имадемо у оввијем крајевима опет и таквијех установа, које на себи носе имена школе и учитеља, а нијесу у правом смелу рјечи ни једно ни друго. Те установе виђамо по многимa мјестима (селима), гдје општине нијесу уређене, или никако и не постоје, па је школа са неколико, наравно мушке дјеце различита узроста од данас до сутра емјештена у којој сељачкој кући. Учитељ може да буде овдје сваки онај, који тек да зна штогод отпојати и ма и срцањем читати буквар и часловац. Што је једтинији, то је бољи; задовољава се с оним, што му се да, па ма се то само и у прехрани састојало. Имали смо прилику читати и свједоцбу једну издану и потписану од таквог једног наставника, која је била овако изражена: „Н. Н. је код мене учио и добро научно.“ — То су наши путујући сеоски, или т. з. „планински учитељи.“ Установа ова вриједна је спомена у толико више, што сад за сад не можемо ни да помисљамо на ваљано подизање и уређење школа и на оввијем мјестима.

Савјести учитељевој остављене школе данас нам најбоље стоје, и о њима можемо само е похвалом да говоримо, што такођер нећемо пропустити, а да не споменемо на своме мјесту. Осталим пак дијелом нашијех вјероисповједнијех школа управљају већином невјеште руке, руководе их онако, како им се свиди, неимајући никога за леђима, ко ће да им каже, е је ово добро или зло учињено. С тога су се у ове школе многе злоупотребе увукле, које их из темеља руше, ма да су многе од њих и материјално осигуране, да би могле добро да напредују. Учитељ, који допадне у оваку школу, обично једва чека измакнуће школеке године, па да се раскрети са оваком школом, ако је већ раније не остави. А како и не ће. Ако држи поље до свог достојанства, не може се робом да начини, или да трпи које каква неумјесна командовања и пребацивања од појединих чланова општине или дотичног школског одбора. Њему се, био он бог зна како спреман, прописује наставни план, пословни ред (број и распоред часова школских) и др.; натурују му се који пут такoва педагошко-дидактичка начела, која су противна начелима садашње народне школе, ако му се већ изрично не проишше, да се има строго држати „Руковође Пелагићеве.“ Одмора у овакој школи између 10,

и 11. часа не смије да буде ђацима, јер у противном случају учитељ ништа не ради; често му се придикује, како има да се влада у свакој прилици његова додира и дјеловања и бог те питао, шта ту све нема.

Ето то је тај мометани осврт на наше дојкошње и садашње школско стање и уређење, које ћемо даље узнастојати, да са напоменама неким, прочистимо у толико барем, како би тиме дали повода ширем размишљању о уређењу и унапријеђењу наших српских вјероисповједних школа.

Ми нећемо и неможемо да одричемо добру вољу наших општина за одржањем своје школе, али опет морамо да нагласимо, да оваково стање у већине наших вјероисповједних школа не може и не смије дуго да остане. Имамо истина много сигурнијех и очевиднијех доказа, да наше општине воле да имају своју рођену школу, и само да је имају, па ма како она животирила. Ми се не смијемо више ослањати на то, што имамо обичај да кажемо „наша је школа, та каква је таква је, то се никога не тиче.“ Није тако; јер, и кад се другога не би ништа тичале наше вјероисповједне школе, опет се тичу самих нас. Сигурно ни један од нас не може бити равнодушан према постојећем стању и приликама, да се, рецимо, коме дијете поврати са пријатног исхода из гимназије или друге које школе из разлога што није довољно спремно, а овамо најбољу свједошћу има. Узрок ту може бити какав му драго, ама се опет само нас тиче, и само се нама тиме штета наноси. Не знамо ни то, да ли има која од наших вјероисповједних школа што постоје, а да није бар једном или више пута већ свака од њих доживјела посјету државног школског надзорника. Имали смо прилике из многијех уста по мјестима чути: „Данас нам је био неки господин из Сарајева у школи, биће да је школски надзорник, па Бога ти, има ли он то право, да и наше школе надгледа? А како да не; то свагда бива и мора да буде. Држава није само правна институција, него и културна, па јој је у дужности да се брине и за културу народа свога. Она се мора да брине за мир и ред унутрашњи, а како је могуће то само онда, ако су сви чланови њени за то довољно приправљени, онда је природно, да држава с тога не може бити равнодушна према васпитању и настави у школама, које у њој постоје. Нама, да богме, да мора бити зазорна ствар, што нам школе други надзирава, кад томе до сад ни од свога вични не бијасмо. И ово је црна, пресрна слика, коју морамо да нацртамо, ал' не да над њом кукамо и зашјевамо, него да јој лијека потражимо. Ми у овим крајевима немамо ни једне наше власти, којој би у дјелокруг спадао надзор и уређење наших срп. вјероиспов. школа. И сами смо збиља мислили и за стално држали све до данас, да бар наша високопречасна

конзисторија сарајевска има за своју дијецезу ту власт у својим рукама, па као да ни то. У њезиним „Пословним реду“, који нам је до руке дошао, опширно је нацртан њен дјелокруг, и допире ексцентрично чак до граница наших вјероисповједних школа. § 12. истина каже: „Канонично главно прегледање манастира, парохјалних цркава, духовних образовалишта и васпиталишта,“ и даље § 23. под IV. 3.) „Надзор над ист. правосл. вјеронауком на основним и средњим школама,“ и то је све што нађосмо у „пословном реду“ наше високопречасне конзисторије, да се школа тиче.

Није дакле никакво чудо, што ми до данас немамо још никакве статистике о српским вјероисповједним школама ни у овој^{*)}, а ни у остале наше двије митрополије, што би нам служило за огледало нашег просвјетног стања. У колико нам је познато било, па се сјећати можемо, потраживала је наша в. пречасна конзисторија још под високопреосвештеним митрополитом Саввом од појединих општина, да јој испуне и пошаљу нужне исказе о својим вјероисповједним школама, па као да на томе и данас стоји. — Садање стање наших вјероисповједних школа чисто је огледало само наше народне свијести, па за то и могосмо да наведемо и примјенимо на себе оне ријечи у почетку овога чланка.

Опстанак, проширење и унапређење наших вјероисповједних школа не може да буде питање нашега срца нити наше љубави према њима, јер нема правога Србина, који не би волио, да све оно, што се његово броји, не буде свијетло и напредно. Наше су школе данас већ питање наше озбиљне воље и пожртвовања, и лако се можемо да разумијемо, каква је и колика је коме дужност и обвеза према њима у овоме погледу. Не може се строго осудити, што на многим мјестима, гдје наше школе имамо, не постоје ни школски одбори, или гдје и постоје, што не вијећају о бољитку своје школе. Не имају руководства а не добијати ни упутстава ни са које стране, устручава се многи да суди и ријешава о стварима, које се тичу народне будућности, и мора му се одобрити, што се не мијеша у ствари, које сам не разумије. С тога и видимо, да су нам за сад најбоље оне школе, које су остављене опробаној савјести учитељевој; све друге вашију, да им се судба што прије преда у стручне, у позване руке.

Стручан надзор и управа школска је за развитак њен врло важна чињеница, и без сваке сумње заузима прво мјесто послје прописаног наставног плана и програма школског рада. Од надзора и управе зависи увијек напредак, а често и опстанак народне школе. У колико је

*) Статистику наших вјероисповједних школа по налогу конзисторије подноси свештенство ове дијецезе, но не подпуно. (Уред.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

под важно створити упутства и направити распоред за што цјелиходније извађање школекијех дисциплина, у толико је исто важно бдити над тачним извршавањем свега тога. И нехотице се може од стране наставника по који пут да узради баш противно ономе, што се наставом хоће да постигне; може се нето тако дангубом и нерадњом наставника са свим да се осујети очекивана цијелъ, а може опет да се осукудицом у наставним средствима и у другом чему убије и најбоља воља и најодличнија стрема учитељева. На сваком другом пољу може се овим путем учињена штета лако да надокнади и недостатак исправи, ал у школи никако, јер овдје током времена губи генерација у свом васпитном и

просвјетном животу, у који се више никад не враћа. За то морамо на овом пољу што прије да порадимо, да и наше вјероисповједне школе добију стручан надзор и управу у особама, које обим школеког рада познају, које су одане томе послу и које су искусне у томе животу.

Наша високопречасна конзисторија сарајевска требала је до бољих прилика све то у себи књицентрисати; требала је потражити пута и начина, да се наше школе бар колико толико стручно прегледе, и у колико могуће више до-тјерају према данашњим изискивањима.

Ми јој тога ради у првоме реду овај чланак и посвећујемо.

(Наставиће се.)

Пут на Синај

написао

Хаџи Савва Косановић, бивши Дабро-босански митрополит.

(Наставак.)

У Александрији не застадох старца Патријарха, јер се због врућине, и заразне тада грознице, био укљонио на остров Лерос, одакле је и родом, а има тамо и свој љетниковац. У Леросу је епископ Данил, бивши некад босански, при сарајевском Митрополиту Дионисију (сада зврничком). Заступник патријархов владика тивандски Матеј, извјестио је патријарха о мом доласку, а тако и г. Панајот Грицани професор музике и надзорник синајских гостионица, јавио је у Каиро Архиепископу синајском Порфирију.

До 21. Октобра имао сам доста времена да comodно разгледам заоставше александријске старине у зградама. Ову је варош основао велики Александер Македонски, околу 333. године прије рођења Христовог, и заједно са Египтом до сада је промјенила многе господаре: Сиријане, Етиопљане, Персијанце, Грке, Римљане, Турке и Арапе; а у потоње доба и двије окупације: Француску и Инглеску. Испод ове друге мучно ће се икад искобелати, јер је Мисир слатка јабука, која је пала у крило Инглезима, као два пута два — четири. Кедив је само лутка добро плаћена; но у ствари споменути господари заповједају

Згодни порат — лука, пристаниште Александрије врло је важна точка за трговину, између Истока и Европе, па чак и с Индијама, у колико је веже жељезница са Суец-прокопом и Црвеним морем. Са црквеног гледишта знаменита је, што је у њој први проповједао науку Христову св. Јеванђелист Марко, и основао прву општину Хришћанску у Египту. Неки веле, да је и св. Јеванђелист Лука у овој вароши написао дјела апостолска (дјела), али је вјеројатније, да их је написао у Антиохији, премда се и овдје бавио дуже времена.

У трећему вијеку Ориген основао је овдје чувену тада школу, и написао много књига, али га пошље сабори осудили за својевољно ископљење, и неке његове списе прогласили за ретичне.

Не далеко одавде на једном пољу — островићу, преведена је Библија са еврејског на грчки језик од 72 толковника, при Птоломеју Филадельфу 285. год. прије Христа, а под управом наученога мужа Димитрија Фалерског. Овдје је била и она у свему свијету најзнатнија библиотека, коју су у VII. вијеку по Христу посљедоватељи Мухамедови, из крајње глупости, и слијепог фанатизма, спалили, и која се штета никада подпуно неће накнадити. Вели се, да су кроз шест мјесеци гријали бање тијем књигама, ложећи их у мјесто дрва!!

Још је узгор чувена гранитна колона Помпејова, а ниже ње у цијелости су и неке под-земне катакомбе, као собе, споменик Клеопатре и т. д. Копти имаду цркву на ономе мјесту ће је погубљен св. јеванђелист Марко, (тјело му се налази у Млетцима или Венецији, ће су га Латини са истока одијели). Патријаршеска црква св. Саве палестинског, била је некад идолопоклонички храм, или tempio, на кад је од њега прављена црква, претеке су три колоне, које се и сад налазе у празнини, под црквеним подом. У истој цркви, с лијеве стране, показују један мали стубић, ће је погубљена св. Екатарина, којој су пошље многијех мука за вјеру Христову и главу посјекли 305. године по Христу. Чудним начином и божијим промислом, њезино је тјело заједно са главом пренешено на највеће камено и готово неприступно брдо, према синајској гори, ће је

на стјенама, изложено сунцу, вјетру, киши и снјегу, лежало преко 200 година.

Света се Екатарина празновала од иконои 24. Новембра, а тијело јој је нађено на Синај у 25. Новембра 550. године по Христу. У течају времена оци синајски пренесу тај празник од 24. на 25. Новембар, са дозволом некога цариградског Патријарха. Године 1762. догоди се преширка између далматинских Срба-свјештеника и Грка. Због тога упуте заједничко питање синајском архијепископу Кирилу (родом из Крима): Кад је правилније светковати тај празник св. Екатарине? т. ј. 24. или 25. Новембра? Архијепископ Кирил обрати се с питањем тадашњему цариградском патријарху Јоаникији III. Караџи. (Овај је био прије тога злогласни патријарх п е њ с к и, који се тресло у Сарајеву 25. Децембра на погребу Дабро-босанског митрополита Мелентија Миленковића. (Опаска писца). Патријарх Јоаникије одговори: да обје стране имаду право: Срби по томе: што се св. Екатарина од почетка славила 24. Нов., а Грци по томе: што је цариградска велика црква благословила синајским отцима, да тај дан пренесу на 25. Нов., када су се нашле св. мошти на Синају. Кошца одговора налази се у метохи синајском у Каиру. — Синајски архијепископ Кирил умро је у Јашу

(у Влашкој), куд је отишао био по дјелима манастирским 1790. године. —

Овдје (у Александрији) била су и неколика лијена обилиска са јероглифима, пак су их Французи и Инглези дигли, и на особитим вапорима пренијели у њнове земље, да са још многим старинама украсе с њима своје музеје и ермитаже. То се зове пљачка туђе ствари. Томе су ишли на руку и домаћи еинови, било из страха, слабости, или себичности, а можда и из незнања. При Кедиву Измаил-Паши, био је неки Пољак Сафер-Паша, те веле, да је за тога доба бачен Мисир у дуг од 500 милијуна франка. Тај зењили (богати) Пољак-паша има дивну вилу (љетниковац) у околини Глајхенберга, и своје имућство велико. Причају, који су му у двор улазили, да онако скупог намјештаја и ријетки мисирски антика (старина), неимаду ни европски дворови. Осим свега има и дивну тавлу и хрјелу коња. Кад је лани српски краљ Милан долазио у Глајхенберг, послао му је на штацију 4 бјелана као виле, да га приме и доведу. Он ужива и плива у богатству — за заслуге! — а јадни Мисирци одилађују дугове или интересе на 96 милијуна лира штерлинга, давајући доста голем порез, на пр. на свако хурмово дрво, које раба 4 франка. (Наставиће се.)

Конзисторијалне окружнице.

Број 186/екс 1885.

О к р у ж н и ц а

Протопрезвитерским уредима и преко ових цијелом свештенству Дабро-босанске епархије знања и равнања ради.

Од како је ова АЕ. М. конзисторија дијезе босанске свој дјелокруг одпочела, имала је, до данас довољног искуства, освједочити се, колико убитачно кад и кад дјествују на наш народ она вјенчања, која се ноћу обављају, а то се најбоље увидити може код конзисторије, гдје су толике бракоразводне парнице тога ради одпочете.

Вјенчања, која се ноћу обављају, као што се ова конзисторија освједочила, бивала су повод многих злоупотреба. Често се догађало, да су невјесте другог женика подметнули, на мјесто правог њеног заручника, или да су невјесту вјенчали са каквим жеником, који је своју закону супругу имао, или да је невјеста вјенчана за онакову особу, коју да је прије видила и познавала неби заиста за исту пошла. Више су пута ноћна вјенчавања и насилна бивала, а да се и не спомене овдје нашито стање сватова — гдје се пак изискује трезвеност при тако важном чинодјеству. Овакова су вјенчања против праве воље женика или невјесте вршена, и немају

своје законите кријености. Све ово кад се укупно узме, дјествује убитачно на морал нашег народа са једне, а на материјалну пропаст са друге стране. Јер, док један муж са супругом, и обратно, парницу на развод брака толико времена водити морају, ту је готова и морална и материјална пропаст.

Да би се дакле избјегли они узроци, који толику пропаст нашем народу наносе, **забрањује се благоговјенству вашем, а посредством вас и цијелом подручном вам свештенству, ноћи вјенчања више обављати**, те се услед тога слиједујући службени поступак одређује:

1. Женик, који испроси себи невјесту у другој чијој парохији, мора од надлежног невјестног пароха, добићи писмено извјешће на свог пароха, да је невјесту испросио. На основу тога извјешћа слиједи трикратно у цркви оглашење, које се у 3 недјеље или празника непрекидно обавити има, како у цркви женика тако и у цркви невјесте; ако нема цркве у селу онда пред кнезовима или другим начином.

2. Ако су женик и невјеста једне парохије онда их надлежни парох обоје оглашује у својој цркви.

3. Онај парох, који вјенчање хоће да обави, а невјеста или женик нису његове парохије, него другог ког пароха, несмије вјенчање прије благословити, док недобије писмену дозволу (извјешће) од другог пароха: да су младици три пута у цркви оглашени, да нема међу њима сродства, и у опште никаквих каноничких препрека.

Кад се свима овим увјетима задоста учини, онда на посљедку тек:

4. Вјенчање има се обавити у цркви, и то послѣ јутрење или свете божествене литургије до подне, а никако пак послѣ подне и ноћу.

Даље, вјенчање мора се обавити по прописаном правилу, отвореним а ниошито покривеним лицем младенаца, да се младици виде, и женик кога узима и невјеста за кога полази, и да им се стави јасно и гласно питање у цркви:

„И маш ли ти праву вољу ову невјесту узети и обратно за овог женика ноћи.“

Врло ријетки случајеви, као велико удаљење од цркве, на ружном времену, болести и непредвиђени случајеви, могу изнимке — на дојаконски стари обичај — дозвољети и ван цркве се вјенчати, али под строгом одговорношћу на вршење наведених правила и истинитих околности.

Окружни протопрезвитери односно надзиратељи, имају настојавати, да се ова прописана правила код благосиљања бракова од стране свештенства, тачно извршавају, имајући сваког оног свештеника, који би се против ове наредбе конзисторијалне огријешно — конзисторији пријавити.

У Сарајеву 31. Јануара 1885.

Из конзисторијалне сједнице

АЕ и митрополит босански
Савва.

Број 403/екс 1885.

О к р у ж н и ц а

свему свештенству Дабро-босанске епархије.

Препоручује се протопресвитерима, да како они, тако и подручно им свештенство, служе свету литургију 6. Априла ове године (гдје има црква, те у духовној скромности, приличеој црквеном благољепију, прославе хиљадугодишњицу светих словенских апостола, који су нам црквене књиге превели, азбуку пронашли и православну вјеру нам осладили. —

Учините то са подручном паством и младежи вјероисповједних школа.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву 15. Марта 1885.

АЕ и митрополит босански
Савва.

Број 1956/екс 1887.

О к р у ж н и ц а

свему свештенству Дабро-босанске епархије.

Поводом тијем што је епархијска конзисторија Горњо-Карловачка у цијењеном допису 26. Новембра т. г. број 890./С. К. 267. изјавила, е је потреба ради тачнијег водења матрикула, да се о свима промјенама код породица, које припадају тој епархији извјештава — препоручује и наређује се еписко православног свештенству дабро-босанске митрополије:

Да све случајеве крштења вјенчања и смрти десивше се у обитељи припадника оне и сваке

друге дијецезе, овдје станујућих — изводом из матрикуларних протокола оностраним надлежним парохијалним уредима саопштава и обзнањује.

Из конзисторијалне сједнице

У Сарајеву 10. Децембра 1887.

АЕ и митрополит босански
Ђорђе Николајевић.

Опроштајна бесједа

коју је говорио свештеник **Миле А. Попадић**, кад је пошао у св. Јерусалим.

Бл. Хр. Православна браћо моја!

У овој прилици у којој сам с Богом и мојим сапутником Тодором Козомаром из мјеста,

предузео највећи корак у моме животу, а то је отићи у богоизбрани град, — св. Јерусалим, — кога је божествени Спаситељ Христос светим сто-

пама, чудотворним радом и божественим гласом посветио — поклонити му се живоносном гробу и други св. мјестима у далеком истоку.

Предпостављајући себи тај далеки пут, широко и дубоко море, које пријети људском животу, онда у смислу томе можда ће ми с вама ово бити коначни говор и виђење; зато ћу баш у овом тренутку, да вам саопштим оно што ми се највише у срцу и души одомаћило, а то је драга браћо моја: света наша православна вјера и предрага народност српска. То су ми најсветији предмети поштовања, који ме прате од дјетинства мога, и прати ће до гроба смртнога.

На основу томе данас са овог св. мјеста од светога олтара препоручујем и вама свима, вјерни синови свете, једине, саборне и апостолске православне цркве, да ове двије светиње чувате, а то је: прво, да чувате своју свету православну источну и апостолску вјеру праџедовску, која није од слабог, болесног и смртног човјека измишљена, него од свемогућег Створитеља преко Његовога јединородног Сина, нашег општег Искупителја Исуса Христа, у свима вјековима само једанпут нам дарована.

Друго, да чувате своју драгу народност српску, то непромјенљиво наше рођено благо, коју нијесмо ни за који новац купили, него опет од премудрога Створитеља при зачећу у утроби своје мајке на дар получили; а мајка нам као најпрва учитељица по порођају ово драгоцјено благо развила и у аманет предала, с којим се ми служимо и зовемо га српски језик и народност.

За ове наше двије светиње, скопчане су све наше врлине, које нас земаљској срећи и небесном блаженству воде.

Чувати и поштовати своју свету вјеру значи: редовно и побожно посјећивати своју св. цркву; па настојати колико је могуће живити по гласу везаних истинитих правила; јер она није на пјеску основана, него на светој и праведној крви чудотворнога Христа и мученога Бога на земљи. Црква је наша духовна лађа, у којој се надамо са овог грешног и лажног свијета у духу

одвести у небесно обиталиште, пред створитеља и правосудитеља Бога цара свију царева.

Чувати своју драгу српску народност, значи подизати — на темељу православне вјере — школе и ограничавати их гласом јеванђелске истине; те ће нам исте бити не само кориене, него ли и спасоносне. — Јер и школа је лађа с таквим својетвом обдарена, да наш млади нараштај из душевног мрака изводи и приводи га свјетлости, која се свијету јавља, да познаду шта су, и шта треба да буду.

При свем томе браћо, не заборавите срцем и душом одани бити Његовом Величанству цару и краљу Франц Јосифу I., који не само да нам више поменуте светиње штити, него исте новцем и другим богатим даровима из своје дарежљиве царске деснице подушире и помаже.

Даље чувате се богохулне псовке, отровна пића, и међусобне злобе и неслоге, тијех пакленије и најгорије куга, које нам муче душу, нарушавају живот и имање, част и поштење. Настојте као браћа и хришћани вјерни, живити по чистој савјести човјечанској и дужности хришћанској; чувајући и оне благочестиве српске обичаје, који нам увеличавају и ресе нашу православну вјеру. Нарочито пак препоручујем домаћим старјешинама, да сваки у својој кућици, међу својом породицом обдржава чистоћу и ред, како у вјерозаконском тако и у моралном понашању; јер који запушти и огојати своју кућу, тај ће остати ружан пред родом и народом, а грјешан и одговоран пред Богом.

Са топлом жељом закључујем овај мој мали опрштајни говор: да свемогући Бог са својом неугашеном свјетлости просвјетли ваше душе, да их грјешни мрак заробио неби; и ожари ваша срца, да их злобна коб заплијенила неби, него да поживимо по вољи божијој, Њему на славу а себи за срећу и душевно спасење.

Напољедку дајем вам моје пастирско обећање, ако се удостојим назвати поклоник св. гроба Господњег, са топлом молитвом опоменут ћу се и вас браћо моја! Опростите! и с Богом!

У Кључу, 6. Марта 1888.

Књижевне вијести.

„Шематизам“ православне епархије далматинске за годину 1888. У Задру. Печатна Ивана Водицке 1888. Стр. 62.

У епархији овој за 1887. годину било је: 3 манастира, 79 цркава, 5 протопрезвитерата, 53 парохије, 3 капеланије, 9628 домова, 69.674 душе, 26 лица монашког чина и 52 лица свјетовног чина.

На крају овога шематизма, као прилог за историју православне далматинске цркве налази

се чланак: Црква св. Јулијана у Шибенику, који је написао јереј Ст. Јавор.

„Шематизам“ православне епархије боко-которске, дубровачке и спичанске за годину 1888. У Задру. Печатња Ивана Водицке 1888. Стр. 46.

У епархији овој за 1887. годину било је: 8 манастира, 206 цркава, 4 протопрезвитерата, 44 парохије, 7 капеланија, 5135 домова, 26182 душе, 10 лица монашког чина и 42 лица свјетовног чина.

На крају овога шематизма налази се чланци: Старине, фондационална (основна) писма и т. д.

„Босанска Вила“, лист за забаву, поуку и књижевност. Година III. Излази у Сарајеву два пута мјесечно на два табака; и доноси у сваком броју по двије слике. Издавалац и уредник је Никола Т. Кашиковић, Сарајлија. Цијена на годину 4 фор. за све српске крајеве; за стране земље 5 фор. Таџи добивају лист у пола цијене.

„Нови васпитач“. Орган за педагошку књижевност. Година I. Уређује и издаје Мита Нешковић. Лист овај излази мјесечно један пут на $2\frac{1}{4}$ табака и стоји 3 фор. годишње. Новци и сва писма шаљу се на адресу: Gosp. M. Nešković, urednik „Novog Vaspitača“ P o v l o v e i per I r r e g h (Syrmien).

„Немања“. Илустровани лист за поуку и забаву. Година II. Излази у Бечу сваког мјесеца један пут, у свескама од 3 табака (на великом фолио-формату) са 8—9 слика. — Цијена је на годину 6 фор. Уређује: Бранко Ановић; издаје: Коста Мандровић.

Претплата се шаље поштанском упутницом или у плаћеном писму на адресу: Verlag des „Nemanja“ in Wien. Landstrasse, Hauptstrasse Nr. 22.

„Орао“. Недељни лист за просвјету, привреду и забаву народу. Цијена је листу на годину 2 фор. Претплату прима књижара Јована Радака у В. Кикинди.

„Српство“, књижевни лист. Година III. Излази два пут мјесечно. Цијена је овом листу 5 фор. на годину. Власник и уредник Милојко В. Веселиновић у Београду (Србија).

„Просвјета“, лист за политику, књижевност и забаву. Година IV. Излази сваке недјеље у Сарајеву. Цијена је годишња за Босну и Херцеговину 6 фор. за иноземство 7. Уредник и издавалац Јован Видић.

„Женски свет“, лист добротворних задруга српкиња. Година III. Излази сваког мјесеца у Новом Селу. Цијена је годишња 1 фор. Уредник Аркадије Варађанин.

„Историја Црне Горе“. Написао Димитрије Милаковић. 169, 171 и 173 свеска (у 3 књиге) народне библиотеке у Панчеву. Цијена свакој свесци 16 новч.

„Потемкин на Дунаву“. Година 1790. Историјска приповјетка Г. П. Данилевскога. Превод с рускога. 170. свеска народне библиотеке у Панчеву. Цијена 16 новч.

„Дон Хур“. Роман из времена Христова. Написао А. Балас. Превод с немачкога. 172 свеска народне библиотеке у Панчеву. Цијена 16 новч.

АЕ. М. Конзиисторија сарајевска добила је на увид и поклон за своју канцеларијску књижицу школеке књиге ћирилицом штампане, које

су накладом земаљске владе за Босну и Херцеговину у Сарајеву изашле. Књиге ове у тврдом су повезу, штампана је читка и лијепна. Ево тих књига:

„Прва читалка“ за пучке школе у Босни и Херцеговини. Дио први. Цијена 8 новч. Година 1883.

„Прва читанка“ за пучке школе у Босни и Херцеговини. Дио други. Цијена 12 новч. Година 1883.

„Друга читанка“ за основне школе у Босни и Херцеговини с граматичким додатком. Цијена 30 новч. Година 1887.

„Трећа читанка“ за основне школе у Босни и Херцеговини с граматичким додатком. Цијена 50 новч. Година 1886.

„Четврта читанка“ за основне школе у Босни и Херцеговини с граматичким додатком. Цијена 60 новч. Година 1887.

„Земљопис“ за III. разред основних школа у Босни и Херцеговини. Цијена 23 новч. Година 1885.

„Земљопис“ за IV. разред основних школа у Босни и Херцеговини. Цијена 45 новч. Година 1886.

Позив на претплату на III. свеску „Српско православно пјеније“ по карловачком старом начину, у један глас у ноте од нас потписаних написано. Ово је дјело посвећено сину преузвишеног г. барона Теодора Николића од Рудне. Ушљед многијех позива, да продужимо издавање овог дјела нашег, као и лијепог одзива од стране претплатника, дадосмо тискати и III. свеску нашег ноталног пјенија у Лајпцигу, те се надамо да ће готова бити до Цвијети о. г. Ова ће свеска садржавати у себи одговарање на обичној литургији, и на празничној и архијерејској, па на призивању св. Духа и благодарењу, као и на спомену мртвијех. И ову је свеску прегледао и одобрио наш вјештак г. др. Јован Пачу, на чему му и овом приликом изјављујемо јавну захвалу. Цијена је овој свесци, као и осталима 1 фор. а. вр. За поштарицу у аустро-угарској монархији иштемо још 10 новч. Шиљемо само за готов новац. У Сарајеву, на Благовијести 1888. Гаврило Бољарић, свештеник и вјероучитељ на великој гимназији. Никола Тајнановић, учитељ пјевања.

Позив на претплату на „Народно благо“, које је сакупио по Босни, Херцеговини и сусједнијем крајевима и латиницом лани издао Мехмед-бег Капетановић-Љубушак. Но ми смо се, дозволом г. шинчевом одлучили да ову лијепу књигу, и прву од нашег мухамедовца у Босни, којој се критика овако лијепу одавала и похвалила је, поново издамо ћирилицом штампану. Књига ће са да бити према критици поправљена, допуњена и умножена наново сабраним умотворинама. И за

израду и облик књиге постарали смо се да буде много љепши, него што је у издању латиницом. Држимо, да ћемо овим издањем „Народног блага“ српској књижевности много допринјети, те се с поуздањем надамо лијепом одзиву од српске читалачке публике. За то се ево још у напријед обраћамо на пријатеље српске књиге и молимо их, да се заузму око раширења књиге скупљањем претплата. Нарочито се у том погледу обраћамо

на г. г. свештенике и учитеље, јер они највише могу поради тога, пошто су увијек с народом и у народу. Претплата и пријаве се могу слати на потписатеог. Књига ће бити готова концем маја по ет. кал. а цијена јој 1 фор. У Сарајеву, 1 Априла 1888. Штампарија Спиндлер и Лешнер. (Молимо уредништва свију српских и хрватских листова, да овај оглас изволе донијети ма у кратком изводу.)

Разно.

У каквом времену живимо? Увиђавни људи у Немачкој, у тој иначе великој и просвећеној држави и народу, туже се највише ни прождрљивост и крајњу моралну поквареност. У самом Берлину веле и доказују, има на 50.000 женски које таворе свој живот са крајње и последње покварености. Људи који о овоме злу промишљају, веле, да је главан извор свему овоме, безбожна новинарска штампа и гад и прљех књижевни, који дан у дан сипа отров у заслађеном облику по тјелу народном, те му тако сигурну смрт спрема. Сачувај нас Боже оваке покварености и оваковог отрова. Нека нам према овакоме злу увјек лебде пред очима ријечи пророка Исаије: „Умијте се, очистите се, уклоните злоћу дјела својих испред очију мојих, престаните злочинити. Учите се добро чинити, тражите правду, исправљајте потлаченога, дајте правцу сироти, браните удовицу“ (1 гл. 16. 17.)

Милион жена. Енглеском министру унутрашњих дијела поднијеле су преставку жене енглескиње, и на истој поднисуло се њих милион на броју. У овој преставки оне су молиле да у неђељне и празничне дане затворене буду све кафане, меане и пивнице. „Кћери енглеске,“ како себе назваше подписане жене у поднешеној представци, осуђују а и изјављују највеће негодовање против сваке раскоши и забава у данима свечаним и недељним. „Благ.“

Удружење Срба механџија у Сарајеву, како читамо у „Просвјети“ њих близу до 50 механџија, намјерни су склонити задругу за међусобно потпомагање, те већ, њих неколико и правила за ту задругу састављају. Кад буду готова правила, онда ће сазван бити главни скуп, на ком ће се та правила претресати и

послије тога с молбом земаљској влади доставити на одобрење и потврду.

Покретачи те задруге мисле, да би механџијски еснаф био у стању кроз пет година улагати у ту циљ сваке године по 1000 фор. а послије истека пет година тронио би се интерес на задружне циљеви.

Лијепа је и корисна ова замисао, могла би послужити за примјер и другим еснафима српским у Сарајеву; само Боже дај да се оствари.

Овом приликом, узгред речено, упозоримо то друштво механџија, да при састављању својих задружних правила узму у обзир о отварању и затварању механа својих у празничне и неђељне дане, особито тад, кад се у цркви божествена литургија обавља. На да метну у своја правила: „да несмиједу отворати ниједан од задругара своје механе, под знатном глобом, коју већ задругари одреде.“

900 годишњица крштења Руса. 15. Јула мјесеца о. г. навршује се равно 900 година, како су Руси примили Хришћанство и православну вијеру. Тога дана ова значајна успомена — по одредби св. Синода — свечано ће се прославити по цијелој Русији.

Нова Српско-православна црквена школска општина овдашња, намјерна је зидати једну кућу на земљишту црквеном поред женске школе. Кућа ће стати близу 20.000 фор. На ту циљ већ купи добровољне прилоге од народа у Сарајеву. Ту скоро и свештенству се овдашњем и околном обратила, да сваки по својој вољи на ову циљ приложи коју лепту.

Ово је зајиста пут и најбољи начин да се осигура фонд за основне овдашње српске вероисповједне школе. Боже дај да ово оствари!

Молимо наше претплатнике чека нам пошаљу стари дуг од 1887. године, и обнове претплату за ову годину.